

การจัดการศึกษาในบริบทของประชาคมอาเซียน

Educational Management in The context of The ASEAN Community

สุพิรพัทธ์ พิมพ์มาศ*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในบริบทของประชาคมอาเซียน โดยพิจารณาด้านความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษา กลไกในการขับเคลื่อนด้านการศึกษา บริบทการศึกษาภายใต้แผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ระบบการศึกษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน และระบบการประกันคุณภาพการศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยอาเซียน การจัดการศึกษาของแต่ละประเทศมีลักษณะเฉพาะทางด้านการจัดการรูปแบบที่แตกต่างกันเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันมุ่งสร้างความได้เปรียบประเทศคู่แข่งจากการจัดตั้งประชาคมอาเซียน บริบทด้านการศึกษาและการจัดการการศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มประเทศสมาชิกให้ก้าวสู่ความร่วมมือพัฒนาและบูรณาการร่วมกันอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ:การจัดการศึกษา, ประชาคมอาเซียน, บูรณาการอย่างยั่งยืน

---

* นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต(กศ.ด.) สาขาวิชาการจัดการการอุดมศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

This article aims to present the essence of education in the context of the ASEAN Community. Considering the ASEAN cooperation in education, it is based on a driving mechanism in the field of education, the context of the roadmap for ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC), the education system in ASEAN member countries and the quality of the ASEAN University. The uniqueness of each country's management style is somehow different but mainly focusing on human resource development in order to create competitive advantage in the international competition. The establishment of the ASEAN Community in the context of education and educational management plays a key role in driving the Member States to move towards cooperation and mutual, integrated development for long-termed sustainability.

Key words: Educational Management, ASEAN Community, Long-termed Sustainability

บทนำ

อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nation: ASEAN) เป็นองค์กรระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้เจตนารมณ์ร่วมกันของประเทศสมาชิก เพื่อความร่วมมือกันทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และนับตั้งแต่ที่มีการขับเคลื่อนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้กำหนดทิศทางในการที่จะพัฒนาศักยภาพองค์กรและบุคลากรให้เข้าสู่การแข่งขันในเวทีสากลให้มีมาตรฐานที่ยอมรับได้ในระดับภูมิภาค (สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556) ดังนั้นบริบทของภาคการศึกษา จึงมีส่วนสำคัญสำหรับการสร้างต่อยอดพัฒนาและเตรียมความพร้อมของประชากรของประเทศให้มีคุณภาพ รวมทั้งการสร้างทรัพยากรมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่สำคัญให้มีทักษะความรู้ที่ตรงความต้องการของตลาดแรงงานในระดับสากล

การเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) เป็นองค์กรระหว่างประเทศระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นประกอบด้วย 3 เสาหลัก (3 Pillars of ASEAN Community) คือ 1) ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community หรือ APSC) ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านอื่นๆ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจึงเป็นเสาหลักความร่วมมือ 1 ใน 3 เสาหลักที่เน้นการรวมตัวของอาเซียนเพื่อสร้างความมั่นใจเสถียรภาพ และสันติภาพในภูมิภาค เพื่อให้ประชาชนในอาเซียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และปราศจากภัยคุกคามด้านการทหาร และภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น ภัยพิบัติและปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันสูงอันส่งผลให้ประเทศต่างๆต้องปรับตัวเองเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจโลก รวมถึงการรวมกลุ่มการค้ากันของประเทศต่างๆ อาทิ สหภาพยุโรป และ เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ และ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยมีแผนปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ พ.ศ. 2547-2553 (Vientiane Action Programme: VAP) ซึ่งประกอบด้วย ความร่วมมือใน 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนามนุษย์ (Human Development) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building and ASEAN Identity) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) (บุญยิ่ง ประทุม, 2555) ในบริบทดังกล่าวมาจะส่งผลกระทบทางด้านการจัดการศึกษาของประเทศสมาชิกนับว่าเป็นความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่มประชาคมอาเซียนที่จะมีการร่วมมือกันผลิตเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน

ให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพแต่ละบุคคล เป็นกำลังของประเทศชาติเพื่อที่จะสามารถพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างยั่งยืน

ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษา

คณะอนุกรรมการอาเซียนด้านการศึกษา (ASEAN Sub-Committee on Education: ASCOE) ก่อตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2532 เป็นกลไกการบริหารความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษา ความร่วมมือมีลักษณะทั้งเชิงนโยบายและในเชิงปฏิบัติมากขึ้น การจัดการศึกษาในอาเซียนเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง และความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียนและเศรษฐกิจโลก การศึกษามุ่งเน้นพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน การศึกษาแบบเชื่อมโยง การหลอมรวมความหลากหลายบนพื้นฐานของเอกลักษณ์และความแตกต่างการพัฒนาและประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนวิชาการระหว่างชาติ มีการจัดทำเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนเพื่อเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยของภูมิภาค และจัดตั้งมหาวิทยาลัยอาเซียนเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มมหาวิทยาลัยและ สถาบันวิจัยโดยใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลอื่นๆ

ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือเฉพาะด้านของอาเซียน โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ทศวรรษแรกของการก่อตั้งอาเซียน เมื่อมีการจัดการด้านการศึกษา ASEAN Permanent Committee on Socio-Cultural Activities ครั้งแรกในช่วงเดือนตุลาคม 2518 อย่างไรก็ตามความร่วมมือดังกล่าวมีพัฒนาการเป็นลำดับอย่างช้าๆ ทั้งในเชิงกลไกการบริหารจัดการและในเชิงสาระความร่วมมือ โดยในเชิงกลไกการบริหารจัดการนั้น มีความพยายามในการผลักดันให้ความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียนมีลักษณะทางการและมีผลในเชิงนโยบายและในเชิงปฏิบัติมากขึ้น ต่อมาเมื่ออาเซียนเข้มแข็งขึ้น มีการจัดตั้ง ASEAN Committee on Education (ASCOE) เป็นกลไกการบริหารความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาตั้งแต่ปี 2532 ต่อมาในปี 2549 ได้มีการจัดการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งแรกคู่ขนานกับการประชุมสภาซีเมค ระหว่างวันที่ 21-23 มีนาคม 2549 ที่ประเทศสิงคโปร์ และมีการจัดอย่างต่อเนื่องทุกปี นอกจากนี้ การอุดมศึกษาในอาเซียนได้กลายเป็นภาคธุรกิจขนาดใหญ่และไร้พรมแดนเพื่อตอบสนองการเปิดเสรีการศึกษาทั้งในกรอบอาเซียนและการค้าโลก เป็นผลให้เกิดกระแสการแข่งขันในการให้บริการด้านการศึกษา การเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถาบันการอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นนานาชาติและมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก (World Class University) ตามระบบและรูปแบบการจัดการศึกษาของยุโรปและอเมริกาทั้งในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักภาษาหนึ่งในการเรียนการสอน เช่น ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และในประเทศที่ใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม เพื่อตอบสนองความต้องการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาดแรงงานในระดับชาติและภูมิภาค การปรับตัวต่อกระแสการเปิดเสรีทางการศึกษา กฎบัตรอาเซียน ฯลฯ แนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนและประชาคมยุโรปในลักษณะข้อตกลงที่ทำร่วมกันในระดับสถาบันต่อสถาบันทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยของภาคเอกชนในด้านการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสถาบันและสถาบันด้านศึกษาร่วมกัน ในขณะเดียวกันการจัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนได้ช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาคณาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาในระดับอุดมศึกษารวมทั้งการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารทั้งระหว่างประเทศสมาชิกด้วยตนเองและ

ความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาในอาเซียนบางประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญี่ปุ่น เกาหลี จีน อินเดีย รัสเซียและสหภาพยุโรปอีกด้วย กระนั้นก็ตามอาเซียนได้ตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาแนวคิดกิจกรรม และการศึกษาร่วมกันในภูมิภาคบนรากฐานภูมิปัญญาในระดับชาติและภูมิภาค เพื่อป้องกันสภาพไม่สมดุลจากการไหลบ่าเพียงด้านเดียวของกระแสโลกาภิวัตน์จากตะวันตก ปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษาที่ผู้นำให้การรับรองในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 15 ซึ่งเน้นการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก สะท้อนการจัดการศึกษาแบบเชื่อมโยง การหลอมรวมความหลากหลายบนพื้นฐานของเอกลักษณ์และความแตกต่าง การพัฒนา และประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนวิชาการระหว่างชาติในภูมิภาคบนพื้นฐานของประโยชน์ร่วมกันทั้งในกรอบซีอีโอ อาเซียน และยูเนสโก นอกจากนี้ ความร่วมมือในการเปิดเสรีด้านการศึกษา ยังเป็นมาตรการรองรับสำคัญต่อเป้าหมายการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งครอบคลุมการจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา ความสามารถ ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่างๆ ควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน ซึ่งกำหนดให้มีการยกเว้นข้อกำหนดเกี่ยวกับการขอวีซ่าสำหรับคนชาติอาเซียน สำหรับ ผู้พำนักอยู่ระยะสั้น (short-term visits) การอำนวยความสะดวกการออกวีซ่าและใบอนุญาตทำงานสำหรับแรงงานฝีมือและผู้เชี่ยวชาญสาขาอาเซียนอีกด้วย

กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนด้านการศึกษาของประชาคมอาเซียน

ความสำคัญของการศึกษาในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนปรากฏรูปธรรมอย่างชัดเจนในปฏิญญาว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียนที่ได้เน้นย้ำความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำอาเซียนบรรลุวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 โดยกำหนดให้อาเซียนมีวิสัยทัศน์สู่ภายนอกมีสันติสุข และมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในการเป็นหุ้นส่วนในสิ่งแวดล้อมของประชาชาติปีไทยและอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน การพัฒนาที่มีพลวัต และการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดและในสังคมที่เอื้ออาทรที่ระลึกรายสัมพันธ์แน่นแฟ้นทางประวัติศาสตร์ ตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันและเชื่อมโยงในอัตลักษณ์ของภูมิภาค นอกจากนี้วิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนามนุษย์ โดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาต่างๆ อาทิ การศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม นวัตกรรมส่งเสริมการป้องกันคุณภาพการทำงานและการประกอบการ รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัย การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความร่วมมือทางด้านวิชาการและการพัฒนา ซึ่งจะช่วยสนับสนุนกระบวนการรวมตัวของอาเซียน การเสริมสร้างขีดความสามารถและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อลดช่องว่างการพัฒนา ดังนั้น ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรอาเซียนในอาเซียนจึงได้ทวีบทบาทมากขึ้นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอาเซียนให้มีความเจริญก้าวหน้าและแข่งขันในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในหลากหลายด้านที่ส่งผลให้โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อันเป็นยุคของสังคมฐานความรู้ไกลไกลความร่วมมือด้านการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการสร้างอาเซียนสู่การเป็นประชาคมที่มีความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เพื่อสร้างอนาคตที่รุ่งเรืองของอาเซียน

บริบทด้านการศึกษาภายใต้แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

การขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษาในกรอบอาเซียน ซึ่งปรากฏในแผนงานจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (A Blueprint for ASEAN Socio-Cultural Community) ได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อก้าวสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างใกล้ชิดกับประเทศภูมิภาคในขอบข่ายด้านการศึกษา โดยเฉพาะความร่วมมือด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์ในอาเซียนการจัดการศึกษาในแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนประกอบด้วย

1) การจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชากรอาเซียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงในปี พ.ศ. 2558 อันจะนำไปสู่การจัดการไม่รู้หนังสือในภูมิภาค ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาภาคบังคับ จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกเพศอย่างเท่าเทียมปราศจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม เชื้อชาติ ภูมิภาคและความสะดวกพร้อมทางร่างกาย การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา เช่น การให้การศึกษ้อบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคนิค การอาชีวศึกษาในอาเซียน การพัฒนาโครงการความช่วยเหลือด้านเทคนิค เช่น การจัดฝึกอบรมครู และโครงการแลกเปลี่ยนบุคลากรระดับอุดมศึกษา ภายในปี พ.ศ. 2552 โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ CLMV(กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม)การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาสำหรับสตรีและเด็กชางอย่างเท่าเทียม รวมทั้งการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับหลักสูตรด้านความเสมอภาคทางเพศในโรงเรียน การส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านการศึกษา รวมทั้งความร่วมมือข้ามภูมิภาคเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในภูมิภาค การแลกเปลี่ยนการเรียนในสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นเวลา 1 ภาคเรียนหรือ 1 ปี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเฉพาะในชุมชนโดยผ่านการศึกษาทางไกล การเรียนด้วยระบบไอที

2)การส่งเสริมทุนอาเซียนและเครือข่ายการศึกษา การดำเนินการศึกษาเพื่อทบทวนแนวปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการทุนการศึกษาของอาเซียนในปีพ.ศ. 2552 เพื่อสร้างเสริมประโยชน์และลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน การส่งเสริมเครือข่ายการศึกษาในสถาบันการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ขยายเครือข่ายและให้การช่วยเหลือนักเรียน การแลกเปลี่ยนบุคลากรและปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์ เช่น การส่งเสริมการวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับซีอีโอและเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน

3)การส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกอาเซียนโดยผ่านระบบการศึกษา การสอนค่านิยมร่วมและมรดกทางวัฒนธรรมอาเซียนในหลักสูตรโรงเรียน การส่งเสริมการเรียนภาษาอาเซียนและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางภาษา การจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ อุดมศึกษา

4)การพัฒนาเยาวชนอาเซียน การดำเนินโครงการพัฒนาผู้นำเยาวชนอาเซียนอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการกีฬามหาวิทยาลัยอาเซียนอาสาสมัครเยาวชนอาเซียนเกมคอมพิวเตอร์และโอลิมปิกวิชาการอาเซียน การดำเนินโครงการแข่งขันระดับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการในการจัดตั้งกองทุนเยาวชนอาเซียนเพื่อส่งเสริมโครงการและกิจกรรมต่างๆของเยาวชนในอาเซียน จัดเวทีเพื่อ

แลกเปลี่ยนเครือข่ายและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับวิธีการและกลยุทธ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน
ศึกษาการจัดทำ ASEAN Youth Development Index เพื่อประเมินผลลัพธ์และประสิทธิผล
โครงการเยาวชนภายในภูมิภาคและช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการวางแผนการสร้างสรรค์นวัตกรรม
ของเยาวชนในภูมิภาค

ระบบการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่จะทำให้การศึกษานั้นมุ่งเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศให้มีระดับ
พัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคมที่ก้าวหน้ามากขึ้น ความสำคัญของด้านการศึกษาในการขับเคลื่อน
ประชาคมอาเซียน จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการนำอาเซียนบรรลุวิสัยทัศน์อาเซียน 2020
โดยกำหนดให้อาเซียน มีวิสัยทัศน์สู่ภายนอก มีสันติสุข และมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในการเป็น
หุ้นส่วนในสิ่งแวดล้อมของประชาชาติและอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน

หากพิจารณามิติความร่วมมือทางด้านวิชาการในฐานะที่มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษา
ในระดับอุดมศึกษา การทำความเข้าใจในระบบการศึกษาพื้นฐานของแต่ละประเทศจะมีผลต่อการรับ
นักศึกษาที่จะเข้ามาศึกษาต่อในระบบการศึกษาของประเทศไทยนับเป็นการส่งเสริมความเข้าใจอันดี
การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกอาเซียนโดยผ่านระบบการศึกษา การศึกษาในแต่ละ
ประเทศสมาชิกอาเซียนมีระบบการศึกษาดังนี้(งานวิเทศสัมพันธ์ กองนโยบายและแผน, 2558)

1. บรูไนดารุสซาลาม(Brunei Darussalam)การศึกษาของบรูไนดารุสซาลามหน่วยงานจัด
การศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education- Brunei Darussalam) จากนโยบาย
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้ประชาชนฟรีเป็นเวลา
12 ปีและมีการบรรจุนโยบายการศึกษาแห่งชาตินี้เข้าไว้ในรัฐธรรมนูญของบรูไน มีการกำหนดการ
ศึกษาภาคบังคับ (Compulsory Education Order พ.ศ.2550) บังคับให้เด็กทุกคนต้องได้รับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 9 ปีขณะที่โรงเรียนสอนศาสนาซึ่งจะถูกควบคุมโดย กระทรวงกิจการ
ศาสนา (Ministry of Religious Affairs) ระบบการจัดการศึกษาของบรูไนดารุสซาลาม มีโครงสร้าง
แบบ 6 : 5 : 2 ดังนี้ ระบบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี จากอายุ 6-14 ปี การจัดการศึกษาสามารถแบ่ง
ออกเป็น 4 ระดับซึ่งจัดสรรตามกลุ่มอายุ และระดับการศึกษาจากขั้นต้นจนถึงการศึกษาในระดับสูง
ได้แก่ ระดับปฐมวัย (Primary)การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา 1 ปีและระดับประถมศึกษา 5 ปี
ระยะเวลารวม 6 ปี(ตั้งแต่ช่วงอายุ 6-11 ปี) การเลื่อนเกรดนั้นจะต้องทดสอบนักเรียนโดยการทำ
ข้อสอบระดับชาติเพื่อรับประกาศนียบัตรขั้นต้นที่เรียกว่า Primary Certificate of Education
Examination (PCE)ถูกจัดในช่วงแต่ละระดับชั้นระดับมัธยมศึกษา (Secondary)ระดับมัธยมศึกษา
7-8 ปี แบ่งเป็น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(Lower-Secondary) 3 ปี(อายุระหว่าง 12-14 ปี) ผู้ผ่าน
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะได้รับประกาศนียบัตร “รูไน BJCE” หรือ Brunei Junior Certificate
of Education Examination (BJCE) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper-Secondary) 2-3 ปี
(ช่วงอายุ15-16 ปี) ผู้ผ่านการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตร “O Level”หรือ General Certificate
of Education Examination “GCE “O” Level” และระดับเตรียมอุดมศึกษา 2 ปีเป็นระดับหลัง
มัธยมศึกษา (Post-Secondary Education)ผู้ผ่านการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาจะได้รับ
ประกาศนียบัตร General Certificate of Education (BCGCE) ‘A’ Levelระดับวิทยาลัย สถาบัน

ชั้นสูงและมหาวิทยาลัย (College, Institute and University) 3-4 ปี สถาบันการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่เป็นความภาคภูมิใจของคนบรูไนและเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียนได้แก่ มหาวิทยาลัยแห่งบรูไนดารุสซาลาม (Universiti Brunei Darussalam) ซึ่งจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่หลากหลายทั้งศาสตร์สาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์

2. สหราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) หน่วยงานจัดการศึกษาของกัมพูชาคือ กระทรวงศึกษาธิการ เยาวชน และการกีฬา (Ministry of Education, Youth and Sport-Cambodia) ระบบการจัดการศึกษาของกัมพูชาได้ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้การศึกษาเป็นกลไกสำคัญของประเทศในการขจัดความยากจน ระบบการจัดการระบบการศึกษาของกัมพูชา มีโครงสร้างแบบ 6 : 3 : 3 ดังนี้โดยมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี (ระดับก่อนประถมศึกษา 3 ปี ระดับประถมศึกษา 6 ปี) ช่วงอายุ 6-14 ปี จัดสรรตามกลุ่มอายุและระดับการศึกษาขั้นต้นจนถึงในระดับสูง ระดับปฐมวัย (Primary) ตั้งแต่ช่วงอายุระหว่าง 6-11 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower-Secondary) 3 ปี ช่วงอายุระหว่าง 12-14 ปี ผู้ที่ผ่านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศกัมพูชาจะได้รับประกาศนียบัตร National Examination for Lower Secondary Education Certificate ระดับหลังมัธยมศึกษา (Post-Secondary Education) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper-Secondary) 3 ปี ช่วงอายุระหว่าง 15-17 ปี ผู้ที่ผ่านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศกัมพูชาจะได้รับประกาศนียบัตร National Examination for Upper-Secondary Education Certificate และการศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคและโรงเรียนอาชีวศึกษา ยังไม่เป็นที่นิยมจากประชาชนประเทศกัมพูชา ส่วนมากเน้นการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเข้าสู่มหาวิทยาลัย ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) 4-7 ปี บางสถาบันการศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตร สาธารณสุขหรือแรงงาน การจัดการศึกษานอกระบบจะเน้นการฝึกทักษะให้กับประชาชนการจัดการศึกษาด้านอาชีวะและเทคนิคจัดให้ตั้งแต่ 1 ปี ไปจนถึง 3-5 ปี

3. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia) หน่วยงานจัดการศึกษาของอินโดนีเซียคือ กระทรวงศึกษาธิการแห่งชาติ (Ministry of National Education - Indonesia) การจัดการศึกษาของอินโดนีเซียมีรูปแบบการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาด้านอาชีวศึกษา การจัดการศึกษาพิเศษ การศึกษาด้านการสอนศาสนา การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นต้นระบบการศึกษาของอินโดนีเซีย มีโครงสร้างแบบ 6 : 3 : 3 โดยมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี จากช่วงอายุ 7-15 ปี มีเป้าหมายเพื่อจัดหาทักษะพื้นฐานในการพัฒนาตนเองในฐานะที่เป็นปัจเจกชน มีดังนี้ระดับปฐมวัย (Primary) การศึกษาก่อนวัยเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐานตามเกณฑ์ ใช้เวลา 9 ปี การศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาจะกำหนดโครงการการศึกษาเป็นเวลา 6 ปี ซึ่งโรงเรียนจะมี ลักษณะแตกต่างกัน 2 แบบ คือ 1) โรงเรียนประถมศึกษาแบบทั่วไป (General Primary School) และ 2) โรงเรียนประถมศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการ (Special Primary School for Handicapped Children) การเลื่อนเกรดนั้นจะทดสอบนักเรียนโดยการทำข้อสอบระดับชาติ School Final National Examination (UASBN) เพื่อรับประกาศนียบัตร การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower-Secondary) ช่วงอายุระหว่าง 13-15 ปี รวม 3 ปี โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายแบบ เช่น แบบสามัญทั่วไป แบบสามัญวิชาชีพ

แบบสามัญทางศาสนา แบบสามัญบริการ และแบบการศึกษาพิเศษ การเลื่อนเกรดจะทดสอบนักเรียน โดยทำข้อสอบระดับชาติ National Examination (UNUjian Nasional)ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper-Secondary) ช่วงอายุระหว่าง 16-18 ปี การเลื่อนเกรดจะทดสอบโดยการทำข้อสอบระดับชาติ National Examination (UANUjian Akhir Nasional) การศึกษาระดับสูงหรืออุดมศึกษา (Higher Education) เป็นการขยายจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรีใช้เวลาเรียน 3-4 ปี ปริญญาโท 2 ปี และปริญญาเอก 3 ปี สถาบันที่ให้การศึกษาระดับสูงนี้มีลักษณะเป็นสถาบันวิชาการโพลีเทคนิค สถาบันการศึกษา และมหาวิทยาลัย

4. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(The Lao People's Democratic Republic) หน่วยงานจัดการศึกษาของประเทศลาว คือ กระทรวงศึกษาธิการ(Ministry of Education – Lao PDR) ประเทศลาวให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ระบบการจัดการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาในระดับอนุบาลและก่อนวัยเรียน เปิดรับนักเรียน ตั้งแต่ช่วงอายุ 3-6 ปี การศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในความดูแลและรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ใช้ระบบการศึกษาแบบ 11 ปี คือระบบ 5:3:3 ดังนี้ระดับ ประถมศึกษา 5 ปี เด็กจะเริ่มเข้าเรียนเมื่ออายุ 6 ปี การศึกษาในระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower- Secondary) ระยะเวลาเรียน 3 ปี ช่วงอายุนักเรียนระหว่าง 11-13 ปี การเลื่อนเกรดนั้นจะทดสอบนักเรียนโดยการทำข้อสอบระดับชาติ Lower Secondary Achievement Examination for Lower Secondary Diploma ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper-Secondary) ระยะเวลาเรียน 3 ปี ช่วงอายุนักเรียนจะอยู่ระหว่าง 14-16 ปี การเลื่อนเกรด นั้นจะทดสอบนักเรียนโดยการทำข้อสอบระดับชาติ Upper Secondary Achievement Examination for Upper Secondary Diploma ในกรณีได้รับโควตาให้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย หรือ ข้อสอบระดับชาติ National Entrance Examination ในกรณีไม่ได้รับโควตา ระดับอุดมศึกษา และวิทยาลัยเทคนิค (Higher Education and Vocational Education) การอุดมศึกษาหรือ การศึกษาขั้นสูงรวมถึงการศึกษาด้านเทคนิคสถาบันการศึกษาขั้นสูงหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งอยู่ในความ ดูแลและรับผิดชอบของกรมอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ โดยเมื่อเด็กจบ การศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษาแล้ว จะมีการคัดเลือกนักเรียนเพื่อเสนอ กระทรวงศึกษาธิการให้เด็กได้เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มหาวิทยาลัยใช้เวลาศึกษา 4-6 ปี ส่วนการศึกษาสายอาชีพใช้เวลาศึกษา 3 ปี ในวิทยาลัยเทคนิคต่างๆ เช่น ทางด้านไฟฟ้า ก่อสร้าง บัญชี ป่าไม้ เป็นต้น

5. สหพันธรัฐมาเลเซีย(Federation of Malaysia) สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จะใช้ ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอน ระบบการเรียนการสอนแบบ Twinning Program หรือหลักสูตร ปริญญาร่วมระหว่างประเทศ ผู้เรียนจะได้รับวุฒิปริญญาจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันเป็นที่ ยอมรับ ซึ่งเป็นระบบที่ได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มประเทศสหราชอาณาจักร อังกฤษ อเมริกา ออสเตรเลีย และแคนาดา หน่วยงานจัดการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education – Malaysia: MOE) ซึ่งจะดูแลการศึกษาในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยม และระดับ เตรียมอุดมศึกษา กระทรวงอุดมศึกษา (Ministry of Higher Education: MOHE) ดูแลการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา แบ่งระดับการบริหารเป็น 5 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับรัฐ ระดับอำเภอ ระดับกลุ่ม

โรงเรียน การบริหารการศึกษาระดับชาติอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลกลาง (Federal Government) การศึกษาทุกประเภททุกระดับอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ เพียงกระทรวงเดียว ยกเว้นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) จะมีกรมจากกระทรวงอื่นๆที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ เช่น กรมแรงงาน กรมเกษตร เป็นต้น ระบบการศึกษาของประเทศมาเลเซีย มีโครงสร้างแบบ 6 : 3 : 2 โดยมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 6 ปี จากช่วงอายุ 6-11 ปี แบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้ระดับการเตรียมความพร้อม (Pre-School Education) จากแผนแม่บทการศึกษามาเลเซียเริ่มให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาตั้งแต่ในระดับอนุบาล ด้วยการกำหนดให้การศึกษาในระดับอนุบาลเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาชาติ ระดับประถมศึกษา (Primary) ระดับมัธยมศึกษา (Secondary) ประกอบด้วยมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower Secondary Education from 1-3) (ปี 1-3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper Secondary Education from 4-5) (4-5) เป็นการศึกษาต่อเนื่องจากระดับประถมศึกษาแบ่งออกเป็น 3 สาขาวิชา คือ เน้นด้านวิชาการ (Art & Science) เน้นด้านเทคนิคและเน้นด้านวิชาชีพ สำหรับนักเรียนที่เลือกเรียนทางสายวิชาการและสายเทคนิค เมื่อจบแล้ว จะต้องสอบผ่านข้อสอบของรัฐที่เรียกว่า Sijil Pelajaran Malaysia (SPM) ส่วนนักเรียนสายวิชาชีพ จะต้องสอบผ่าน SPMV หรือ Sijil Pelajaran Malaysia Vokasional หากสำเร็จการศึกษาในระดับนี้ นักเรียนจะได้รับวุฒิเทียบเท่า GCSE 'O' หรือ General Certificate of Secondary Education ซึ่งเป็นวุฒิการศึกษาที่ใช้แบบแผนการเรียนการสอนระบบอังกฤษและนักเรียนสามารถเลือกได้ว่าจะเรียนต่อในสาขาวิชาชีพ (Certificate/Diploma) หรือเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา (Higher Education) ระดับเตรียมอุดมศึกษา (Post-Secondary Education) คือการศึกษาในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษาแต่ยังไม่ถึงระดับปริญญาตรีโดยที่นักศึกษาที่จะจบระดับนี้ สามารถก้าวไปสู่ระดับปริญญาตรีได้การศึกษาในระดับนี้ใช้เวลา 2 ปี หลังจากจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว นักเรียนที่เลือกเรียนทางสายวิชาการและสายเทคนิคและผ่านเกณฑ์การสอบ SPM แล้ว จะได้รับการคัดเลือกให้เข้าเรียนต่อในระดับ Form Six หรือเตรียมอุดมศึกษา ซึ่งแบ่งหลักสูตรออกเป็น 3 สาขา คือ Arts, Science และ Technical ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) แบ่งสถาบันออกเป็น 2 ส่วนคือ สถาบันของรัฐและสถาบันของเอกชน

6. สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ (The Republic of the Union of Myanmar) หน่วยงานจัดการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education - Myanmar) ระบบการศึกษาของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ รัฐเป็นผู้สนับสนุนด้านงบประมาณของทุกโรงเรียน โดยนักเรียนจะเสียค่าเล่าเรียนเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้นระบบการศึกษาแต่เดิมนั้นเป็นระบบบริหารซึ่งรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง ต่อมาได้มีการกระจายอำนาจการบริหารออกไปสู่ระดับรัฐและหัวเมืองต่างๆ โดยมีหัวหน้าส่วนการศึกษาเป็นผู้ควบคุมดูแลและประสานงานระบบการศึกษาของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นระบบ 5 : 4 : 2 ดังนี้ระดับประถมศึกษา 5 ปี (อนุบาล 1 ปี และประถม 4 ปี) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 4 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี ระดับอาชีวศึกษา 1-3 ปี อุดมศึกษา 4-6 ปี กรมการเทคโนโลยี เกษตรและอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานที่ดูแลจัดการศึกษาด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรม วิศวกรรมเครื่องกล การประมง คหกรรม และการฝึกหัดครู ทางด้านช่างเทคนิค

7. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines) หน่วยงานจัดการศึกษาคือ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education – Philippines) ระบบการศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์มีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยการศึกษาแบบที่เป็นทางการนั้นมีลำดับขั้นตอนของการเรียนอยู่สามระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ระบบการศึกษาของฟิลิปปินส์ มีดังนี้ระบบการศึกษาปฐมวัย เป็นการเรียนชั้นอนุบาลเพื่อเตรียมตัวเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาในระดับประถมศึกษาใช้เวลาศึกษาภาคบังคับ 6 ปีที่โรงเรียนของรัฐบาลหรือ 7 ปีในโรงเรียนของเอกชน การศึกษาภาคบังคับของสิงคโปร์จะต้องเรียนรู้ ภาษาควบคู่กันไป ได้แก่ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และเลือกเรียนภาษาแม่ (Mother Tongue) อีก 1 ภาษา คือ จีน (แมนดาริน) มาเลย์ หรือ ทมิฬ (อินเดียน) ระดับมัธยมศึกษาใช้เวลา 4 ปีการศึกษาในระดับหลังมัธยมศึกษา รวมไปถึงหลักสูตรอาชีวศึกษาแบบ 1-3 ปี ที่อาจไม่มีการมอบปริญญาก็ได้ ระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ในหลากหลายสาขาวิชาการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ หรือนอกระบบโรงเรียน ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือ นอกจากนี้ประเทศฟิลิปปินส์ใช้การเรียนการสอนแบบทวิภาษาบางวิชาจะสอนเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนวิชาอื่นๆ จะสอนเป็นภาษาตากาล็อก

8. สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) หน่วยงานจัดการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education – Singapore) รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก โดยถือว่าประชาชนเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดของประเทศ รัฐบาลได้ให้การอุดหนุนด้านการศึกษาจนเสมือนกับเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า โรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาล้วนเป็นโรงเรียนของรัฐบาลหรือกึ่งรัฐบาล สถานศึกษาของเอกชนในสิงคโปร์ มีเฉพาะในระดับอนุบาลและโรงเรียนนานาชาติเท่านั้นระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ แบ่งได้ดังนี้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับใช้เวลา 10 ปี แบ่งได้ดังนี้ระดับประถมศึกษา 6 ปีระดับมัธยมศึกษา 4 ปีเมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้ว ผู้ที่สนใจเรียนสายวิชาชีพเทคนิคหรืออาชีวศึกษาก็สามารถแยกไปเรียนตามสถาบันต่างๆ ได้ ส่วนผู้ที่สนใจเรียนต่อในมหาวิทยาลัยก็จะเข้าศึกษาต่อในระดับเตรียมอุดมศึกษาอีก 2 ปีระดับอุดมศึกษา มีมหาวิทยาลัยหลัก 3 แห่ง ได้แก่ National University of Singapore (NUS) จะให้การศึกษารอบคลุมเกือบทุกสาขาวิชา ทั้งแพทยศาสตร์ทันตแพทย์ กฎหมาย ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม และการบริหารธุรกิจ, Nanyang Technological University Singapore (NTU) จะเน้นการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์สาขาต่างๆ รวมทั้งวิทยาศาสตร์ประยุกต์สาขาธุรกิจ สาขาการบัญชี และ Singapore Management University จะเน้นเรื่องธุรกิจการจัดการ

9. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Socialist Republic of Vietnam) หน่วยงานจัดการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการและฝึกอบรม (Ministry of Education and Training – Vietnam) ระบบการศึกษาของเวียดนาม การศึกษาสามัญ 12 ปี มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนได้มีจิตวิญญาณในความเป็นสังคมนิยม มีเอกลักษณ์ประจำชาติ และมีความสามารถ ในด้านอาชีพระบบการจัดการศึกษาของเวียดนาม มีดังนี้ 1. การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (Pre-School Education) ประกอบด้วยการเล่นดูเด็ก สำหรับเด็กอายุ 6 เดือนถึง 3 ปี และอนุบาลสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี 2. การศึกษาสามัญ (5 : 4 : 3) ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษภาคบังคับ 5 ปี ชั้น 1-5 ระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น คือชั้น 6-9ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือชั้น 10-123. การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีพ มีเทียบเคียงทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย4. การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นระดับอนุปริญญา (Associate degree) และระดับปริญญา5. การศึกษาต่อเนื่องเป็นการศึกษาสำหรับประชาชนที่พลาดโอกาสการศึกษาในระบบสายสามัญและสายอาชีพ

10. ราชอาณาจักรไทย (Kingdom of Thailand) หน่วยงานจัดการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education – Thailand) ระบบการศึกษาไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบเป็นแบบ 6 : 3 : 3 โดยจัดการศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ 1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุ 3-6 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา ใช้เวลาเรียน 6 ปีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 3 ปีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 3 ปี แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ประเภทสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป 2. การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา(ประทุมทิพย์ ดวงดีทวีรัตน์, 2560)

อาจสรุปได้ว่าระบบการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียนมีการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านจัดการรูปแบบที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อมของแต่ละประเทศ อาทิ การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ และศาสนา ล้วนมีบทบาทในการกำหนดกรอบระยะเวลาทางการศึกษาอีกทั้งแนวทางการจัดการศึกษาของชาติข้างต้นเราจะพบว่า มีบางประเทศบรรจุระบบการศึกษาชาติลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ บางประเทศจัดการศึกษาตามบริบทเชิงพื้นที่ เป็นรูปแบบทางการและไม่ทางการ และบางประเทศให้ความสำคัญกับการศึกษาโดยจัดเป็นรัฐสวัสดิการ ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่มาจากรัฐสนับสนุนการศึกษาให้ประชาชนทุกช่วงวัยอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน ส่วนบางประเทศกำกับด้วด้านการศึกษาโดยกิจการศาสนาระบบการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียนจึงมีความจำเพาะของบริบทแวดล้อมของแต่ละประเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมการจัดการศึกษาในแต่ละระดับของทุกช่วงวัยของผู้เรียนเพื่อผลิตบุคคลให้ตรงตามที่ต้องการ รูปแบบการศึกษาที่หลากหลายต่างก็เป็นไปเพื่อเน้นหนักในการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเพื่อตอบสนองต่อตลาดแรงงาน อันจะนำไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาที่เป็นธรรมและยั่งยืน

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยอาเซียน

ระบบการประกันคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษากลุ่มเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนให้ความสำคัญและมองในมุมมองว่า การประกันคุณภาพในระดับอุดมศึกษา คุณภาพของการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น ไม่ใช่เป็นเพียงความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพทางวิชาการเพียงมิติเดียวเท่านั้น ต้องมีมุมมองด้านความต้องการและความคาดหวังที่หลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คุณภาพของการศึกษาระดับอุดมศึกษา สามารถกล่าวได้ว่าเป็นนิยามที่มีหลากหลายมิติ

ปฏิญญาโลกว่าด้วยเรื่องการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21: วิสัยทัศน์และการดำเนินงาน ตุลาคม 2541 บทความที่ 11 กล่าวว่า การประเมินเชิงคุณภาพ คำนี้ถึงคุณภาพในการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบหลากหลายมิติ ซึ่งหมายความรวมถึงภารกิจและกิจกรรม การสอน และหลักสูตร การทำวิจัยและความเชี่ยวชาญด้านวิชาการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียน อาคาร สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ การให้บริการแก่ชุมชนและสิ่งแวดล้อมทางด้านวิชาการซึ่งการประเมินตนเองภายในและการตรวจสอบจากภายนอกอย่างเปิดเผยโดยผู้ทรงคุณวุฒิอิสระรวมถึงผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศหากเป็นไปได้เป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการประกันคุณภาพการศึกษา

ในการพัฒนา การปฏิบัติงาน การให้การสนับสนุนและการปรับปรุงระดับคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น สถาบันจำเป็นต้องมีการวางระบบการประกันคุณภาพตั้งที่ The Regional Report of Asia and the Pacific ให้คำจำกัดความของการประกันคุณภาพในระดับอุดมศึกษาไว้ว่าเป็น “ขั้นตอนการจัดการและประเมินอย่างมีระบบเพื่อควบคุมดูแลผลงานของสถาบันระดับอุดมศึกษา”(ฝ่ายแผนและประกันคุณภาพการศึกษา, ม.ป.ป.)

รูปแบบของ AUN-QA

เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน หรือ AUN ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพในการศึกษาระดับอุดมศึกษาและความจำเป็นในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพแบบองค์รวมเพื่อเพิ่มมาตรฐานทางวิชาการความก้าวหน้าทางการศึกษา การวิจัยและการให้บริการแก่มหาวิทยาลัยที่เป็นสมาชิก ในปี พ.ศ. 2541 เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยในอาเซียนซึ่งนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบของการประกันคุณภาพการศึกษาของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เครือข่ายประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยอาเซียนได้ทำการสนับสนุน พัฒนา และประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้แนวทางเชิงประจักษ์ผ่านการทดสอบ ประเมิน ปรับปรุงและเผยแพร่

รูปแบบของ AUN-QA สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาประกอบไปด้วยมิติทางกลยุทธ์ระบบยุทธวิธี ซึ่งมีความจำเป็นทั้งการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก

ภาพ แสดงรูปแบบ AUN-QA ระดับอุดมศึกษา

การประกันคุณภาพภายในนั้นเป็นการให้ความมั่นใจว่าสถาบัน ระบบ หรือหลักสูตรมีนโยบายและกลไกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมาตรฐานของตนเอง

การประกันคุณภาพภายนอกดำเนินการโดยองค์กรหรือบุคคลจากภายนอกสถาบัน ผู้ประเมินจะประเมินการดำเนินงานของสถาบัน ระบบหรือหลักสูตรเพื่อตัดสินว่าตรงกับมาตรฐานที่ได้แจ้งไว้หรือไม่

สรุปได้ว่ารูปแบบของ AUN-QA สามารถปรับใช้ได้กับมหาวิทยาลัยในอาเซียน ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับกรอบประกันคุณภาพทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

บทสรุป

การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในเสาหลักประชาคมด้านสังคมและวัฒนธรรม แต่มีบทบาทสำคัญแฝงอยู่ในทั้ง 3 เสาหลักประชาคมอาเซียนตามสถานการณ์โลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมประชาชนในภูมิภาคอาเซียนสามารถเดินทางไปมาระหว่างกันได้โดยสะดวก รวดเร็วขึ้น มีการแลกเปลี่ยนถ่ายโอนองค์ความรู้ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีระหว่างกันมากขึ้น อีกทั้งเกิดสังคมพหุวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศสมาชิก ในบริบทด้านการศึกษาแผนการศึกษาอาเซียน พ.ศ. 2559-2563 (THE ASEAN Work Plan On Education 2016-2020) ได้กำหนดประเด็นสำคัญไว้ 8 ประการ (Key Elements on Education) ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และความรู้พื้นเมือง 2) ยกกระดับคุณภาพและสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคน โดยไม่ละเลยผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส 3) พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4) สนับสนุนการพัฒนาการอาชีวศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) ส่งเสริมการดำเนินงานของทุกภาคส่วนในการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 6) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการอุดมศึกษาด้วยการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ 7) ส่งเสริมบทบาทของการอุดมศึกษาให้เข้มแข็งด้วยการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการกับมหาวิทยาลัย และ 8) ดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาประเด็นแผนการศึกษาอาเซียน ทั้ง 8 ประการนี้ นับเป็นแผนหลักสำคัญ(Flagship) ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มประชาคมอาเซียน กอปรกับระบบการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลเป็นไปตามเป้าหมายและหลักการของการศึกษาโดยการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จากการพัฒนาประชากรให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็น พลเมืองอาเซียน นับเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อความองอกงามและสร้างสันติสุขแห่งชีวิตดังนั้นแล้วบริบทด้านการจัดการศึกษา ระบบการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนต่างมุ่งเน้นไปสู่สังคมเอื้ออาทร คุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางสังคม ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจระหว่างประชาชน สู่เป้าหมายสำคัญร่วมกันก็คือทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนกลายเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ในท้ายที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- งานวิเทศสัมพันธ์ กองนโยบายและแผน. (2558).ระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน.
พระนครศรีอยุธยา:มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- บุญยั้ง ประทุม. (2555).ทิศทางการศึกษาของไทยในบริบทประชาคมอาเซียน. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2561, จาก<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=28873&Key=hotnews>
- ประทุมทิพย์ ดวงดีทวีรัตน์. (2560).การศึกษาในอาเซียน. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2561, จาก <http://www.erp.mju.ac.th/acticleDetail.aspx?qid=658>
- ฝ่ายแผนและประกันคุณภาพการศึกษา. (ม.ป.ป.).Guide to AUN-QA at Programme Level Version 3.0 ASEAN University Network-Quality Assurance. พะเยา: คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พินิต รัตนานุกูล. (ม.ป.ป.). การเกิดประชาคมอาเซียนกับการศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อก.
- ว. อำพรธม (บรรณาธิการ). (2555). การศึกษาไกลไกลการขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. (2556).เอกสารประกอบการสัมมนาการจัดการการศึกษา เรื่อง “การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน: รากฐานของการพัฒนา”. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อก.
- สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2556).รายงานผลการดำเนินงานโครงการอบรม ‘การเขียนSAR ตามเกณฑ์ AUN-QA’ เตรียมพร้อมรับเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานอธิการบดีตลิ่งชัน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Arief S. Sadiman. (2004). Challenges in Education in Southeast Asia. Association of Southeast Asian Nation. (2007). The ASEAN Charter. Jakarta: The ASEAN Secretariat.
- Brunei Darussalam, Ministry of Education. (2007). The Ministry of Education Strategic Plan 2007-2011.
- UNESCO.(2011). A Guide to Education for Sustainable Development Coordination in Asia and the Pacific.